

Plavec z Osvětimi

Renaud Leblond

Plavec z Osvětími

Copyright © L'Archipel, 2022

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Barbara Škopová, 2023

Cover © Martin Kopecký, 2023

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2023

ISBN 978-80-277-3984-4 (pdf)

Plavec z Osvětimi

Renaud Leblond

přeložila Barbara Škopová

Tento román je volně inspirován
příběhem Alfreda Nakache.

Věnováno Alici, Valentine, Nicolasovi a Pauline

Jakmile se vnoří do vody, je plavec sám.

Charles Sprawson, *Hrdinové a plavci*

Vždy tu zřejmě bude ta paměť, ta samota:

ten sníh ve všech sluncích, ten dým ve všech jarech.

Jorge Semprún, *Psaní nebo život*

CONSTANTINE, ALŽÍRSKO, LÉTO 1928

Do vody ho nedostanou. Alfred vodu nemá rád, už jim to řekl tisíckrát. Každou sobotu ten samý rituál – celá početná rodina Nakachových sbíhá jako procesí příkrou stezkou mezi soutěskami k řece Rummel na plovárnu Sidi M'Cid v Constantine na východě Alžírska.

„Povídám vám, že vodu nemám rád, tak mi s tím dejte pokoj!“

„Řekni rovnou, že se jí bojíš, sralbotko!“ posmíval se mu bratranec Gilbert.

Nejhorší bylo, že měl pravdu. Alfredovi bylo třináct a děsilo ho nejen moře, ale i docela mělká koupaliště. Nevěděl, kde se ten chorobný strach vzal. Seděl na kraji bazénu a jako klíště se držel ocelového žebříku, jehož spodní konec se ztrácel v modré vodě. S bídou si smočil špičky nohou. Mladší bratr Prosper mezitím plaval jednu délku za druhou, střídavě prsa a kraul, a při každé otočce se na něho různě zašklebil.

Alfred nastavil tvář slunci, přivřel oči a dělal, že ho nevidí. Otec David vodu také zrovna nemiloval. Co miloval, bylo mít celou rodinu pohromadě. Rózu, Alfredovu nevlastní matku, sestru jeho matky, kterou si příliš brzy vzalo nebe, dceru Georgette, syny a synovce. A zvláště rád měl chvíli, kdy se podával oběd připravený úžasnou babičkou Sárrou, která se navzdory silné krátkozrakosti a slabému srdci překonávala ve vynalézavosti, aby uspokojila apetit celého klanu.

Každou sobotu, o šábesu, vystrojila hotovou hostinu, v níž nechyběly smažené masové taštičky briky, kaviár z lilku, solená sušená rajčata nahřátá sluncem, hummus, pomerančový salát, datlové koláčky makroudy, cukroví s příchutí růžových a pomerančových květů. Všichni se usadili u bazénu někde ve stínu, aby byli chráněni před slunečním žářem. Dostatečně blízko, aby mohli pozorovat skoky do vody, ta propnutá opálená těla vrhající se do prázdna, a zároveň natolik daleko od hluku, aby slyšeli Davidovo vyprávění příběhů.

O svém povolání ředitele obecní zastavárny nemluvil David nikdy. Alfred matně tušil, že jeho otec poskytuje půjčky těm nejchudším. Pokud šlo ale o náboženství, byl bezedná studnice. David byl věřící, silně věřící. A s oblibou své potomstvo seznamoval s principy judaismu a svatými texty Talmudem a Tórou.

Alfred se to styděl přiznat, ale ty dlouhé výklady ho trochu nudily. Nevěděl, jak Bůh, o němž otec mluvil, vypadá. Kde se skrývá. A proč, když tedy bdí nad našimi hlavami, nezabrání všemu tomu trápení. Jen namátkou v deníku *La Dépêche de Constantine*, do něhož Róza zabalila ovoce, se hned na první stránce psalo o atentátu z 22. ledna 1928. Někdo hodil bombu doprostřed tržiště, tři mrtví, dva Židé a jeden muslim, čtyřicet zraněných.

Ti lidé šli prostě na nákup, procházeli kolem, nikomu nepřekáželi.

Aniž všemu porozuměl, přečetl si na zmačkaném papíře, že jde o další útok na židovskou čtvrť Kar Chara, změť spletitých tisíciletých uliček na kraji města ve výšce osmi set metrů nad mořem, ohraničenou z jedné strany skálou a z druhé bulvárem Nad Strží. *Co dělal Bůh toho dne?* Alfred se na to otce nezeptal, musel by moc přemýšlet. A to se mu nechtělo, na plovárně se radši s nejmladším bráškou Rogerem bavil o fotbale. Už dva roky sledovali vítězství i prohry Constantinského sportovního klubu, nejstaršího mužstva v Alžírsku, jako by to byl Real Madrid nebo jejich milovaný francouzský klub Red Star.

Alfredovým oblíbeným hráčem Red Star byl útočník Paul Nicolas. Připadalo mu, že v Saint-Ouen není nikdo jiný, kdo by uměl tak mistrovsky prorážet obranu. Obdivoval jeho rychlost a sílu. Prosper měl zase slabost pro brankáře Alexe Thépota. Říkal, že má péra na podrážkách, postřeh jako kočka a vysunovací ruce, které dosáhnou na balón i v opačném rohu branky. Že to není fotbalista, ale kouzelník. Kdyby mu bratranec Gilbert dal chvíli pokoj s tím zatraceným plaváním, Alfred by nejradši, aby tyhle zapálené debaty v Sidi M'Cid nikdy neskončily.

OSVĚTIM, SLEZSKO, ÚNOR 1944

„Jde se do vody, Nakachi! Nenech nás čekat, mládenče, přišel se na tebe podívat celý štáb.“

Důstojník Müller, velitel ošetrovny v Osvětimi, se tetelil radostí. Nakache, světový rekordman v závodě na 200 metrů prsa, byl jeho oblíbeným rozptýlením. Stejně jako francouzský boxer Viktor Perez, nejmladší světový šampion v muší váze, kterého celý svět znal pod jménem Young Perez nebo Younkie. Alfred se pomalu zvedl ze slamníku a před posměšnými pohledy Müllera a jeho dvou nohsledů si natáhl plavky a pruhovaný vězeňský mundúr.

„Tohle si dej přes ramena, venku není žádné teplo,“ řekl esesman a podal mu deku.

Alfred tenhle sladký úsměv neměl rád. Táhl z něj pohrdání.

Jako před týdnem stál znovu před nádrží s hnědou vodou pokrytou zelenými řasami a drkotal zuby. Ta

nádrž byla jednou ze tří zásobáren vody asi patnáct metrů dlouhých a šest metrů širokých, které byly rozmístěny po táboře pro případ požáru. Chlad mu zalézal až do morku kostí, lomcoval celým jeho tělem. Stejně jako vztek, že tady stojí jako loutka v rukou svých trýznitelů, jako pouhá hračka důstojníků v dokonale padnoucích uniformách. Jeden z nich měl v ruce stopky, druhý kameru.

Obersturmführer Schwartz, obávaný velitel Osvětimi III, si spokojeně mnul ruce. Dámy a pánové, přistupte blíže, představení právě začíná!

„Tentokrát do toho dáš všechno, Alfrédku. Deset bazénů motýlka. Když se dostaneš pod svůj předchozí čas, budeš mít nárok na kousek masa. Když ne, připravíme ti jinou specialitku. Překvapeníčko, Alfrédku...“

Alfred věděl, jaká by byla odplata: konec pohodlí na marodce, návrat na barák, do temnoty, mezi hordu dalších, k odporným polévkám. K nesnesitelným výkřikům, které prořezávají noc a pronikají zdmi.

„Jsi připraven, borče?“

Zachraň si kůži, Alfrede, nemysli na ně, myslí jen a jen na sebe. Oni tu nejsou. Úplně se od nich odřízni, to přece umíš. Plav, dýchej pusou a rukama zabírej co nejdál.

Zazněl výstřel a Alfred se vzápětí vynořil z vody, hlavu pokrytou spletností ohavných rostlin. Zaslechl smích, jenž mu zkapalněl v uších. Zvedal ramena výš do ledového vzduchu. Při každém pohybu prohnul pánev, při každé obrátce nabral na rychlosti. *Plavu, pane bože, plavu a oni mi můžou být ukradení.*

„Tak jak se ti to líbilo, milánku?“ zařehťal generál.

Alfred neodpověděl, zachytil se zmrzlýma rukama za beton a čekal. Viděl, jak se domlouvají a pořád usmívají, nepřestávají se usmívat.

„Stejný čas, příteli. Budeš muset splnit ještě jeden úkol, pak se rozhodne.“

V ponižování neměla jejich obrazotvornost hranic. Jeden důstojník vyndal z pouzdra nůž. Zvedl ho nad hlavu a rozchechtal se.

„Bude to zkouška s dýkou, Alfredě. Pojď sem.“

Alfred vylezl celý ztuhlý z vody. S rukama zkrříženými přes prsa šel ke svým mučitelům.

„Teď dávej pozor,“ hlásil rozjařený Schwartz, „tuhle dýku hodíme doprostřed nádrže. Dno je hluboko, ale my víme, že to dokážeš. Tvým úkolem bude ji najít, vzít do pusy a vyplavat nahoru. S nožem v zubech, jasné, Alfredě? Úžasná disciplína! Budeš ho jako pejsek aportovat páníčkově k nohám, otevřeš tlamu a pustíš. Pokud to zvládneš, ty šmejde.“

Alfred odhadl hloubku nádrže nejméně na šest metrů. Toho se nebál, plíce na to měl. Z čeho měl strach, byla kalná, mazlavá voda, ve které nebylo nic vidět. Stejně tak mohl hledat jehlu v kupce sena. Neměl jinou šanci než jim to sadistické potěšení dopřát. Byl jim jako ostatní vězni v lágru vydán na milost a nemilost. Otrok jejich destruktivních choutek. A to měl ještě štěstí, že se díky medailím, titulům a mezinárodnímu uznání vymykal průměru a tolik si k němu nedovolili. Bylo jen na něm, aby dostal svému privilegovanému postavení. Závod s nožem v zubech. V desetistupňové bryndě.

Když důstojník házel dýku, snažil se Alfred sledovat směr a zapamatovat si, kam dopadla. Trochu vlevo, zdálo se mu, asi do dvou třetin šířky nádrže. Podíval se na generála, jako by se ptal, jestli může vyrazit. Ten mu s jakýmsi afektovaným královským pukrletem pokynul, aby skočil do vody. Alfred okamžitě vklouzl těsně pod hladinu a doplaval na místo, kde si myslel, že se nůž

potopil. Pak se sám kolmo ponořil do propasti. Klesal do neznáma. Dlouhé, nekonečné vteřiny. Až do chvíle, kdy narazil dlaněmi na tvrdé, mazlavé dno.

Zvedl hlavu, ale neviděl dál než na metr. Začal rukama šmátrat po povrchu. Natrefil na hromadu cihel a sáhl na něco, co mu připadalo jako zednická lžíce. Se zadrženým dechem prohmatával dno, co nejsystematičtěji mohl, zepředu dozadu a zleva doprava. *Kde ten nůž ksakru je? Ti nahore se musí dobře bavit, možná si myslí, že už jsem v bezvědomí nebo napůl mrtvý.* Teď plaval naslepo, zabíral pažemi co nejdál do stran, až ho konečně něco píchlo do prstu. Natáhl ruku a to něco sebral. Nůž. Čepel má nejméně dvacet centimetrů. Mají to mít, tu svou karikaturu soudruha s nožem v zubech. Když bude mít trochu štěstí, možná mu dokonce potече krev ze rtů, jako na tom antibolševickém plakátě.

Co nejsilněji se odrazil a vyplaval na hladinu jako rozzuřený žralok. Nacistický fotograf ho zasypal blesky, generál poskakoval jako děcko a tleskal na celé kolo. Alfred vyplivl dýku na zem. Nekrvácel. Jeden voják ji zvedl. Alfred vstal a vyčerpáním se zapotácel. Zatímco přicházel k sobě, viděl, jak esesmani odcházejí a mizí v nablýskaném mercedesu. Pro ně představení skončilo. Když odjížděli, stáhl *obersturmführer* okénko a houkl na něj:

„Gratuluju, Nakachi. Dnes večer máš nárok na dva malé knedlíčky do polévky.“

A ve výbuchu smíchu dodal:

„Pořádne se najež, příští týden se máš na co těšit.“

Alfred se zabalil do deky, neschopen jediné myšlenky, jako by se to všechno stalo někomu jinému. Trvalo mu dlouhé minuty, než se rozhýbal. Prošel pomalu podél baráků a vrátil se na ošetřovnu. Kolem něho bylo mrtvolné ticho.

BAZÉN SIDI M'CID, KVĚTEN 1929

Určitě to nebyli bratřenci a bratři, kteří mu pomohli překonat strach z vody. Tím méně zamilovat si plavání tak, že s ním tvořil jedno tělo, jednu duši. Ten malý zázrak se stal jednoho květnového dne zásluhou francouzských vojáků, kteří měli v Sidi M'Cid trénink. Bylo jich asi deset, všechny čtyři plavecké styly už bezchybně ovládali a vyzařovala z nich veselá nálada. Fyzické vypětí a radost se tudíž vůbec nevylučují, ba naopak. Člověk může trpět, jít na samé hranice svých možností, a přitom dosáhnout jistého vytržení. Ten den Alfred se zalíbením pozoroval ty štíhlé junáky, jak pružně protínají vodu, jak v jakési dokonale sladě choreografii vzdouvají okolo sebe pravidelné vlny bílé pěny, jak při každém nádechu pohlédnou na nekonečné nebe.

Fascinovaly ho kotoulové obrátky. Mladíci připlavali tak blízko ke stěně, až to vypadalo, že si rozbijí hlavu,

jako blesk zmizeli pod vodou a pak z ní vystřelili rychleji než kdy předtím. Když dokončili závod, chytili se za startovní bloky a objímali, blahopřáli si a tu a tam se i popichovali. Róza často používala výraz „jako ryba ve vodě“, teď mu porozuměl, a i když seděl na kraji bazénu, měl pocit, že se cítí stejně spokojeně. Díval se na plavce jako uhranutý, a zřejmě proto na něj jeden voják mávl, aby skočil do vody. Alfred bojácně zavrtěl hlavou. Teď ne. Voják naléhal a jeho kamarádi se k němu přidali.

„No tak, chlapče, bazén je už jen tvůj!“ křičel na něho.

Alfred zůstal sedět jako přibitý. Mladý muž udělal dvě kraulová tempa a byl u něj.

„Jak se jmenuješ?“

„Alfred.“

„Ty neumíš plavat?“

„Trochu jo. Vlastně umím, učil jsem se, ale nemám moc rád velké bazény.“

„Malý nebo velký, na tom nesejde, pojď do vody a ukážeš mi, jak plaveš. Budeš se držet podél žlábků, nemůže se ti nic stát. Já jsem Fabien, kapitán alžírského vojenského družstva. Jsme tady v Constantine na deset dní a pak nás čeká vojenská olympiáda v Alžíru, soutěž deseti národů. To budeme teprve hozeni do vody!“

Alfred, překvapen vlastní smělostí, pokud to ovšem nebyla jen snaha získat čas, se otázel:

„A máte šanci?“

„Jasně že ano. Ve Francii máme nejlepší kluby v Evropě, možná na světě. Paříž, Marseille, Toulouse, samé líhně přeborníků! Hlavně Toulouse, klub, kam jsem chodil jako malý. Než jsem vstoupil do armády a odveleli mě do Alžírska, trénoval jsem i čtyřikrát týdně. A teď se pojď ukázat ty.“

Fabien ho chytil za ruku a vtáhl do vody.

„Poplavu vedle tebe, pomalu vyraz.“

Alfred se pustil okraje a začal plavat kraula. Mrskal sebou jako vyděšené psisko, pusou otevřenou, div že se neutopil. Fabien ho zadržel a přitáhl ke kraji.

„Ne tak hrr, Alfredě! Na svůj věk máš pěknou sílu a je vidět, že ti nechybí vůle, ale motor běží naprázdno, zbytečně se vysiluješ. Paže nezabírají dostatečně daleko a nohy už nepracují vůbec. Dívej se na mě.“

A zpomaleně mu předvedl ukázkově dlouhá tempa a pлавné klouzání po hladině. Alfred se ho snažil napodobit a předat svalům obraz, který se mu otiskl do mozku. Nevěděl, jestli se mu to jen nezdá, ale měl pocit, že víc zabírá, jeho srdce už nebije tak na poplach a že nelapá po dechu. Kéž by ho Fabien nezpražil nějakou jedovatou poznámkou.

„To je ono, no vidíš, jak ti to jde.“

Těch pár prostých slov zapůsobilo na jeho duši jako balzám. Fabienova přítomnost a jeho povzbuzování v něm probudily sebedůvěru, v níž ani nedoufal. Plaval v jedné dráze vedle borce, který ho trpělivě jistil, a strach byl ten tam. Cítil se dobře, dokonce skvěle. Jako ryba, řekla by Róza. Ten večer šel spát dřív než obvykle. U otevřeného okna, ukolébán zpěvem cikád, si představoval, jak se v Alžíru chystá ke skoku před tribunami plnými zelektrizovaných fanoušků. Jako každý večer přišel bratr a dělal si z něho šoufky. Alfred ho nebývale rychle vypoklonkoval. V jeho snech už netleskali armádnímu sportovci Fabienovi, ale Alfredu Nakachovi, nové plavecké naději. Neznámému hochovi, který se vždycky trásl při pomýšlení, že má skočit do vody, a teď se chystá vystoupit na stupně vítězů. *Bězrat Hašem*, jak říká otec. S pomocí Boží.

CONSTANTINE, DUBEN 1930

Nikdo v rodině by si nepomyslel, že po Fabienových trénincích projde Alfred takovou proměnou. Na plovárně plaval kraulem jeden bazén za druhým, aniž se na ně ohlédl, někdy i hodinu v kuse.

„Tebe snad bodla vosa, Alfred?“ chechtal se bratranec na otočce.

Gilbert ležel na startovním bloku s bradou ve vodě, aby Alfred jeho uštěpačné poznámky nepřeslechl. Jenže se mohl třeba stavět na hlavu, Alfred si ho nevšímal. Ať si ho mají za snílka, on je rozhodnutý stát se velkým plavcem. Nevěděl přesně, kde se vzala ta zaťatost hraničící s posedlostí. Nebo spíš asi věděl: potřeboval, aby mu okolí věřilo a aby mu to dalo jasně najevo. To ze sebe pak dokázal vydat všechno. Na gymnáziu v Aumale to bylo stejné. Když se mu profesor věnoval, byl v tom předmětu dobrý. Třeba profesorka dějepisu Cherkiová

na něho byla hodná a byl ve třídě třetí nejlepší. Profesor matematiky Bardet se naopak mračil, když mu vracel opravenou písemku, a rázem byl druhý od konce. Někdy si říkal, jestli by byl jiný, kdyby měl staršího bratra. Nebo otce, který by otevřeněji projevoval city a nevězel tolik v té své náboženské svěřací kazajce. Možná potřebuje víc než kdo jiný důkazy lásky. A obdivu. Zbožňoval obdiv. Byl pro něj hnacím motorem. Obdivoval Fabiena a na oplátku by byl rád, kdyby Fabien obdivoval jeho, to je všechno. „Co je na tom kruci složitého?“ řekl by profesor Bardet.

Jedna věc byla jistá: uznání Alfredovi stačilo k tomu, aby se cítil silný a šťastný. Aby zahnal pochybnosti, které velmi často vyplouvaly na povrch a které umně maskoval tím, že ze sebe dělal šaška. Ať byl štěstím bez sebe nebo na dně, pořád se smál. Ani trochu tím neulehčoval situaci rodině a přátelům, pro něž nebylo snadné se v něm vyznat, ale na druhou stranu je neobtěžoval střídáním nálad. Po pár týdnech začal pociťovat, že se jeho chlapecké tělo mění. Nabyla mu ramena. Když se na sebe podíval do zrcadla, jeho hrud' čím dál víc připomínala řecké či římské sochy, které znal z učebnic dějepisu. Břišní svaly měl vyrýsované tak, že byly rozeznatelné i z druhého konce bazénu. A stehna si díky kopání ve vodě nezadala s mohutnými sloupy hráčů Red Star. Nohy tažného koně. Jedinou hrozbou byly pro Alfreda čokoládové briošky, které pekla babička speciálně pro něho ve veřejné peci naproti synagoze Sidi-Fredž a kterými se naládoval pokaždé, když se vrátil z tréninku.

PAULE, ČERVENEC 1930

Alfred se po desítkách uplavaných bazénů v Sidi M'Cid vyhříval na sluníčku a vtom spatřil její velké zelené oči. Panenky se zlatě leskly a zdály se příliš krásné na to, aby byly opravdové. *Jsou jako zlaté šupinky*, pomyslel si. Patřily Paule Zaouiové, dceři constantinského výrobce látek, jednoho z nejznámějších v Kar Chaře. Paule také chodila na gymnázium v Aumale. Byla chytrá, ve škole samé vyznamenání a pochvala, samotářská a nedostupná. Kluci se neodvažovali ji oslovit, byla příliš hezká i příliš záhadná. S bratry a sestrami chodila často plavat.

Toho dne si rozprostřela ručník pár metrů od něho. Dělal, že nezahlédl její tělo, a už vůbec ne řadra, přitom si ale představoval, jak jsou něžná a pevná, a pociťoval rozpačité vzrušení. Paule jako by nemohla najít vhodnou polohu na opalování. Lehla si nejdřív na břicho, pak na záda, nohy natáhla a hned zase skrčila, až se

nakonec otočila na bok a upřela na jeho nesmělou tvář své velké oči. Alfred už ležel také na boku, s hlavou nešikovně zabořenou do mohutných paží. Vstala a posunula ručník o dobrý metr blíž k němu, aby jí nohy náhodou nezůstaly ve stínu.

„Paule!“

Vyhrkl její jméno, aniž si to stačil uvědomit.

„A hele, Alfred, jsi to ty? Před chvílí jsem tě viděla ve vodě. Ty teda plaveš rychle! Celá rodina Zaouiových o tobě mluví. Říkají, že to dotáhneš daleko.“

„To nevím, Paule.“

„No tak my už to víme,“ usmála se a položila se na břicho. „Jsi nejrychlejší v Sidi M’Cid. Nikdo tě nepředežene.“

„A co ty, baví tě plavání?“

„Strašně ráda se potápím. Ostatně, už jsme na sluníčku dost dlouho, nezdá se ti? Pojd’ se osvěžit.“

Než stačil odpovědět, běžela k bazénu a s grácií baletky vklouzla do vody. Alfred ji jedním skokem dohnal. Octli se tváří v tvář pod žhnoucím sluncem v azurovém bazénu, na jehož hladině se odrážely skály nad řekou Rummel. Alfred šlapal vodu, aby udržel hrud’ a ramena vysoko nad vodou. Paule se skoro nehýbala, jako by se vznášela. Shrnula si vlasy dozadu, svázala je do gumičky a odhalila široké opálené čelo.

„Nešel bys se mnou do kina? V Cirtě dávají *Pod střechami Paříže*. Sestřenky na tom byly a říkaly, že tam jsou úžasné písničky. Tak moc bych chtěla vidět Paříž...“

„Tak jo! Příští sobotu?“

„Dobře, příští sobotu.“

Udělala tempo a chytila se ho zezadu za krk, jako by se znali odjakživa. Alfred byl z toho náhlého projevu přízně celý paf. Úplně ho to paralyzovalo, nemohl se

ani hnout. Dotyk Pauliny pokožky mu způsobil chvění, které mu projelo celým tělem. *Tak takhle to vypadá, když se člověk zamiluje?* Rád by měl dost odvahy a otočil hlavu, podíval se jí do očí, přitiskl své rty na její, ale nedokázal to, bylo to všechno moc narychlo. A pak, neví vlastně vůbec, na čem je. Třeba se chce jen kamarádit. Kamarádit se s budoucím slavným plavcem. *Musí nějak skrýt rozpaky. Uvolnit se z toho sevření.* Než aby riskoval nevydařený polibek, který by znamenal na-prostou katastrofu, vymyslel hru.

„Chytni se mě za nohy a pořádně natáhni ruce.“

Paule hned poslechla. Pustila se, chytila se ho za kotníky a oznámila, že je připravená. A tak spolu plavali přes celý olympijský bazén, on jako tažná lokomotiva jen silou rukou, ona jako pevně připojený vagon. Čím plavali rychleji, tím víc se smála zvonivým smíchem. Výkřiky štěstí se odrážely od příkrých svahů nad Rummelem a zmíraly nad soutěskami.